

ՕՒՂԻԿ

ՀԱՆԻԿՍ ՏԵՍՆՕՐԵՆՅ

Ա. ՏԱՐԻ Ա. ՇՐՋԱՆ.

1861

ԹԻԻ 18. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ. 20

Հրատարակի ամեն ամսոյ 1 ինչ 10 ին
եւ 20 ին .
Ստորագրութեան տեղին է . Իջմիր .
Վարդուրան Ընկերութեան Թանգա-
րանց Նազը փողոց . Թիւ 25 եւ շա-
ղկախ գրասենեակի հիւրիմ իսն . Թիւ 1 .
Պօլիս Մեծ նոր խոնց Ընթերցասիրաց

Թանգարանի Թիւ 6 .
Փարիզ . Արդոյ Ա . Մուրառեան .
Rue du Dragon, 26
Գաղիքի Գ . Հուարը Բզփարեան :
Մանչեսթեր D. Eklster. George Street 78
Հուլի . Գ . Յ . Ս . Քիւրքհանօֆ :
Հանգիսի շրջանի վեց ամիս է .
Իջմիր . գին 40

Պօլիս եւ ուրիշ բազմեր : . . . 50
Ստորագրութիւնները Յուլիս 1 էն
կ'սկսին .
Դուրս երթալի Թերթերուն ճամբու
ճակբոյ տունցին ջրոյ է .
Հանգիսի ջերարեւոյ սր եւ իցե
նամակ խմբագրաց դիտի ուցուի .

Լ.Օ.Դ

Օտղիւր այսօր թէպէտեւ իր առաջին շրջանը անխափան կատարած ըլլալու բարեբաղդու
թիւնը ունի , կը տրամի սակայն՝ տեսնելով որ իր քայլերը կանգ կ'առնուն երկրորդ շրջանին դրան
առջեւ , ուսկէ ներս իր ընթացքը արդիւիւյնը նախապատրաստուած խոչընդոտ մը կը նշմարէ , զոր չզի-
տեմ ո՛վ դրած է հոն , և որն որ , համարձակինք բացէ բաց ըսելու , նիւթական փաստն է :

Հանրաբար խօսելով ուրիշ ազգերու մէջ չկայ հրապարակական թերթ մը , որ փաստակիր շրջան մը
կատարէ . այլ մեր ազգին մէջ հազուադիւրս են այնպիսիները , որք իրենց ծախքը հանելէն ետեւ գու-
յէ շահ մ'ալ ունենան . 'ի մասին գրականութեան և ընթերցասիրութեան՝ Հայերուն ունեցած անու-
րանալի խաղութեանը նայելով՝ ներելի է մեզ կարծել թէ դրեթէ ամէն հրապարակախօս գրիչներու
ճակատադիրն է վայրագար աշխատիլ , նաև գուցէ փաստ ալ կրել , եթէ սակայն ոսկեփայլ արձանի
մ'առջեւ երկրպագելու , զայն խնկարկելու և շորքորթութեան գաղաթը թռելու նուաստութիւնը չու-
նենան :

Օտղիւն ալ այս փաստակիր թերթերուն գասակարգութեան մէջ դառնուելու գծբաղդութիւնը
պիտի ունենար իր առաջին շրջանին մէջ եթէ չունենար ազգասէր բարեկամ մը : Մեծարդոյ Խաչիկեան
Մանուկ աղան է ազգասիրութեան այս ճանարիտ պատկերը , որն որ բարեհաճեցաւ մասնաւորապէս
նպաստամատոյց ըլլալու մեր հանդէսին : Հրապարակու մեր շնորհակալութիւնը մատուցանելէ , և անձ-
նական շահ մը սպասելու տղայամտութիւնը ամենեւին չունենալնիս յայտնելէն ետեւ , կը փութանք սա
ալ իմացնել հասարակութեան թէ Օտղիւր վախճալով թէ կը զեղծէ իր առատաձեռն բարեկամին ազ-
գասիրական տրամադրութիւնը , և իրորոգ շրջանին համար կը պարտաւորի ուսումնասէր ազգայիններու
և մասնաւորաբար իր յարդի ընթերցողաց ազգասիրութեանը դիմել :

Եյս ազգասիրութիւնը եթէ այսօրուանն պահպանուի չնշմարէ , ցաւելով կտախտինք յայտնե-
լու , գուցէ 'ի ցնծութիւն մեր հակառակորդներու թէ 18րդ թիւը Օտղիկին վերջին թիւը պիտի ըլլայ :

Ո՞՞՞՞ Ե՛՛՛՛ Ե՛՛՛՛ Ե՛՛՛՛ Ե՛՛՛՛

Oh! l'homme est bien petit et bien vil, quand l'une de ses étroites passions est blessée.

EMILE DE GIRARDIN.

Արգիւնքը ամեն բան երեւան կց հանէ, եւ եթէ համացքին շուէ կամ ուրանայ, օտարացքին գտաւ ունի հաստատեցու, բերան՝ խօսեցու. եւ գրե՛ն՝ հրատարակեցու իր տեսածը կամ շատը, Ժպտջուրք մը չիրար իրեն համար բարոյական մը հնարեչ եւ ընդհանուր բարոյականը ուրի տակ տանուչ: Եթէ յանդգնի այս ընեչ՝ աչ տւելի կց նմատուի՝ նենգութիւնը իր միւս դակատութիւններուն վրայ աւելցնեչսվ: Ընտրելի է որ աշխտօն անոնց առաջը տանեցու եւ որ մը անկէ փրկուեցու: Վերք մը. թէ բարոյական եւ թէ նիւթական, դէտք է որ յայտնուի որ բուժ գտնէ: Կեցի համար ազգասեր է այն մարդը որ դակատութիւն մը կը յայտնէ. կը նկարագրէ եւ դարման կը փնտռէ, եւ լաւ գտնէր այն որ ըսնէ՝ կընէ ամէն բան ծածկելու:

Ս. ԱՍԿԱՆԵԱՆ.

Մեարոյեան դպրոցին անկարգ և սպարդիւն կայութեանը վրայօք մեր հանգէսին վերջին թիւին մէջ հրատարակուած թեթև բողոքը, ինչպէս կը լսենք, քանի մը միտքերու զրգիւ և շատերուն զայրոյթ պատճառեր է. ոմանք ալ յանդգներ են Օսթրիին սպառնալ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով՝ մեզի յանցաւոր սեպելով: Քանի որ օրինաւորութեան սահմանէն դուրս չենք ելներ, և ազատաստութեան չափը կը սրահենք, սպառնալիքը առ ոչինչ կը դրենք: Այսպիսի սպառնալիքները անատեն արդիւնք մը կունենան, ազդեցութիւն մը կ'ընեն մեր վրայ, երբ մամուլը, թուղթը, գրիչը կը վերնան աշխարհիս վրայէն: Բայց թողունք մեկդի մասնաւորը և ձեռք առնունք ընդհանրականը:

Մենք բաւական ժամանակէ հետէ կը ճանչնայինք մեր թշնամիները, և կը ձգէինք զերենք որ ուղածնուն չափ բամբասեն մեզի. մեր թշնամիները ազգին ալ թշնամի են, և շիտակը ըսենք նախասպառի կը համարէինք այս սրարգայի մէջ լռել քանթէ պատասխանել, եթէ այս անգամ անոնց շարքը երկայնող քանի մը ուսումնական անձանց մեզ դիմահարելու պատրաստութիւն չնշմարէինք: Թշնամիներնիս ուղածնուն չափ թող շտանան: Հակառակութեան ոգւով չենք շարժեր մեր գրիչը, և մեզի ճշմարտութիւնը խօսելու մղողը ատելութիւնը չէ, այլ ընդհանուրին օգուտը. ոչ անձնասիրութեան դպչիլ և ոչ ալ գժտութեան

տեղի աւալ կ'ուզենք, և եթէ ճշմարտութիւն մը այնչափ համարձակութեամբ խօսելու կը փութանք, թող հաւաստի ըլլան հակառակորդք թէ պատրաստ ենք նոյն համարձակութեամբ խոստովանելու նաև մեր յանցանքը և ներումն խնդրելու հրապարակաւ եթէ ապացուցուի այն: Ինչո՞ւ ուրեմն փոխանակ մեր յօգուածները ջրելու, զանոնք յանուն ճշմարտութեան դատապարտելու և մեր յանցանքը յայտնելու՝ մեզ կը բամբասեն և այլանդակ ամբաստանութիւններ կ'ընեն մատնաւորներու քով, այսինքն մութին մէջ: Եւ ի՞նչ է արդեօք Օսթրիին յանցանքը: Իզմիրի դրեթէ ամէն Հայ ընտանիքներու մէջ գիշերային խօսակցութեանց նիւթ եղող և զանոնք անասալու ստիպող զպրոցին աւաղելի վիճակին վրայօք խօսիլը և յանուն հանութեան շահուն բողոքելը յանցանք է արդեօք: Անխօհեմ է, իր չափը չճանչցող է այն թերթը որ ազգային պակասութիւն մը կը նշմարէ, կը խօսի, և իր խօսքը առանց օրինաւոր պատճառի չըլլուելուն համար կրկին և կրկին կը խօսի նոյն պակասութեան վրայ և զայն հասարակութեան առջևը կը դնէ՝ դարմանն ալ միտքեղ ցրցունելովը: Մոռ է մեր աչքով տեսածը և ձեռքով շոշափածը՝ ուրիւ անձանց հետ, բաց ՚ի աշակերտաց վատառողջութենէ, որն որ մեզի համար դեռ յայտնի ճշմարտութիւն մը չէ, և եթէ սուտ չէ, ազգային անհաստ մը իրաւունք չունի՝ և չպիտի ունենայ իր ազգին սպառնալ թշուառութիւնը պատրաստող պակասութիւն մը տեսնելու ատեն՝ խօսելու և բողոքելու:

Այս իրաւունքը քանի որ անհակառակելի է, նոյն պակասութեան կերպիւ իւրք դուցէ անամայ պատճառ եղող անձանց երևելի ըլլալին միթէ զանկա կընայ արգիլել նոյն իրաւունքը վայելելէն: Ո՞վ կընայ այսօրուան օրս մի և նոյն ընկերութեան մը անդամներուն մէկը ոտք ելնել և աւղայութեամբ միւս ընկերին դուն ո՞վ ես, լեզուդ քեզի հաւքէ, ըսելով սաստել զանկա:

Սեպտակառութիւնը լոկ խօսք մը եղած կ'ըլլայ եթէ այն իր արիօքը ազատ արամագրութեանը ներքև չգտնուի: Ազգային հիմնագրութիւնները ասոր անոր ապրանքը չեն, այլ անհատներէ բաղկացեալ խմբի մը, որն որ կ'անուանի ազգ: Այս անհատները նոյն սեփականութեան վրայ քանի որ հաւասար իրաւունք ունին, անոնցմէ մէկը երբ նոյն սեփականութեան ամբողջութիւնը և մտալուտ կործանումը կը գիտէ, զայն իր ընկերներուն հաղորդելովը յանցաւոր չիրար ըլլալ: Իր իրաւունքըն է այս ու միանգամայն պարտաւորութիւնը: Որո՞ւն է Մեարոյեան դպրոցը: — Ազգին: Անոր վար-

մեր հակառակորդաց ամբաստանութիւնները մեր վը-
րայէն կը սահին և կ'անհետին, ինչպէս "Իւղը
կիճին վրայէն":

Տեսնենք հիմա թէ մեր հակառակորդները
գուն ո՞վ ես ըսելու իրաւունքը ունին թէ ոչ:

Այսպիսի անհեղեղ յանդիմանութիւն մը մի-
ջին դարու խուսարանէրներու բերանը միայն կը
դանուէր, և անոր ներքև կը ճնշուէր մարդկութիւ-
նը: Բայց հիմա, 19րդ դարու մէջ, 1861 ին. մէջ
իրաւունքը սկսաւ իր ամօռը գնել նաև թագակիր զը-
լուխներու քով: Մարդու ամէնէն նուիրական և ան-
բռնաբարելի իրաւանց մէկն է բնական ազատութիւն և
ասոր առաջին թելութիւնն է բնական հաւասարութի:
Մարդկային ընկերութեան մը անդամները անշուշտ
մասնաւոր յատկութիւններու և սարքեր կարողու-
թիւններու տէր ըլլալով՝ իրարմէ կը տարբերին,
և կրնայ ըլլալ որ իրենցմէ մէկը այնինչ ընկերա-
կան սանդուղին զըլուխ կը դանուի, միւսն ալ ստո-
րտը գտնուի: Բայց այս անհաւասարութիւնը և
անյարմարութիւնը ընկերային է, մարդկային է և
ոչ թէ բնական. մարդս օրինաց և արդարութեան
առջև հաւասար է բնութեամբ և ընկերային անհա-
ւասարութիւնը բնականին զըլուխ չկրնար պատճա-
ռել երբէք: Ամէնէն փրկաւէտ սկզբունքներու
աղբիւրը, ամէնէն ճշմարիտ մարդապետութիւններու
պատմութիւնը, մէկ խօսքով Աւետարանը այս ճըշ-
մարտութիւնը կը հաստատէ փիլիսոփայութեան հետ:

Ուրեմն մի և նոյն ընկերութեան անդամնե-
րէն մէկը միւսին ինչ իրաւունքով գուն ո՞վ ես,
ընդուզ քեզի հաւքէ ընելով պիտի յանդիմանէ,
քանի որ անկա օրինաւորութեան սահմանէն դուրս
չե՛լներ, քանի որ իր ազատութեանը չափ կը
ճանչնայ բնական օրէնքը: Ո՞վ մարդ, հարստու-
թեանդ կ'ապուխինս, բայց ինձի ինչ քու հարըս-
տութենէդ, մի՞թէ նոյն Ամենակարող ձեռքը որ
քեզի ընկերային սանդուղին դադարը վերցուցած
է, չի կրնար արդեօք մէկ վայրկեանի մէջ նաև
ստորտը զըզրել և տալ քեզի ազամային կեր-
պարանք. որով կէտ մ'անգամ չես արժեք եթէ
անհասական արժանաւորութիւն չունենան:

Մի՞թէ հարստութիւնը ուրիշ մը վրայ բռնա-
նալ կենթադրէ. ուր է ուրեմն "լոէ" ըսելու իրա-
ւունքը, բազմամեայ աշխատութեամբդ ազդին ծա-
օայած ըլլալդ յառաջ պիտի բերես. պարտքդ
կատարելիք, և եթէ դիտնամ թէ արժանաբար
կատարած ես զայն, ամեն ազգային անհատներու
հետ ես ալ խորին երախտադիտութիւնս ու շնոր-
հակալութիւնս կը յայտնեմ քեզ հիմայէն. բայց
այսօր երբ կը տեսնեմ թէ նոյն պարտքդ չես կա-
տարեր, և ոչ ալ ազգային պաշտօնը կուզես ու-

րիշին յանձնել, անցեալին մէջ ազգին ըրած ա-
ղէկութեանդ յիշատակը և երախտադիտական ըզ-
րացմունքս մի՞թէ կրնայ արդիւնէլ զիս ներկային
վրայ ողբալէ, բողբելէ: "Գուն ո՞վ ես" ըսելու ի-
րաւունքը չունին, մարդ: Վըլայ ըլլայ "համբերէ",
կրնաս ըսել ինձ եթէ ազգային իրաւունք չունե-
նամ, այսինքն եթէ անչափահաս եմ: Բայց քանի
որ բուէարկու եմ, քանի որ վարած պաշտօնդ քեզի
յանձնողներուն մէկն ալ ես եղայ, կը կարծես
թէ իրաւամբ ուղղած ըլլաւ ինձ այդպիսի ծաղ-
րաշարժ յանդիմանութիւն մը: . . .

Միայն մէկ բանով կրնաս յաղթահարել զիս,
եթէ կուզես պատիւով յաղթել. այն է բանաւո-
րութեան զօրութեամբ. աշխարհս անդամունակ կեր-
պով միտքին վեհասպետական իշխանութեան կը վե-
րաբերի, (1) իրաւունքը անմահ է, վաղ կամ ա-
նագան իր դրօշակը կը անկէ անկա, իր զօրու-
թիւնը անընկճելի է և պարսութիւնը ստօրեայ:
Քանի որ աշխարհս բանաւորութեանն է, քանի որ
առաքինութեամբ ու անձնական արժանաւորութեամբ
միայն կրնաս գերազանցել ուրիշ մը, ոչ թէ բնու-
թեան, այլ ընկերութեան առջև, քանի որ բնա-
կան օրէնքը իմ ազատաստութեան չափ կը գնեմ,
քանի որ մի և նոյն ընկերութեան մէջ հաւասար
անդամներ ենք, քանի որ ամէն մէկ անհատի
անձնական և ընկերական ատուելութիւնները մաս-
նաւորաբար իրեն կը վերաբերին և ոչ թէ միւս
անդամակիցներուն, հաւասար եղիր թէ քու ա-
նօրեայ և միայն քու վայելութեանը ծոռայող
անուելութեամբդ հպարտանալով՝ երբ նոյն տե-
սակ ատուելութենէ զուրկ՝ այլ իր ճակտին վրայ
մարդութեան գրոշմը կրող ուրիշ անդամ մը, այ-
սինքն քու համահաւասար ընկերիդ կը յանդգնիս
"գուն ո՞վ ես, լոէ" ըսելով սատուելու, ասիկա ալ
իրաւունք չունի և չըպիտի ունենայ ՚ի լուր աշ-
խարհի զոչելու քեզի դէմ, նաև Բօչիլտ մ'ալ ըլլաս:

ԵՒ ԳՈՒՆ Ո՞Վ, ԵՍ ՊԸՐՈՆ:

Գր. Չիլիկիւն:

(1) Այս օրուան օրս ո՞վ պիտի զինուի բանա-
ւորութեան դէմ. ո՞վ պիտի դայ ըսէ իրեն անոր
իրաւունքին ու զօրութեան մը սպանիլը: Այն ծո-
ղովուրդը, այն մարդիկը, որք բանաւորութեան
տուին ինքզինքնին՝ անով ամեն բան կրնան ընել:
Բայց անոր դէմ բան մը չեն կրնար ընել: Եթէ
դըզդեն զայն, այն ամեն բանը, որ հաստատուն կը
կարծուէր նոյնժամայն կը կործանի, որովհետև իր
բուրքախիբը եղածներուն մէջ միայն այն բանն է
կանդուն զըր ինքը այսինքն բանաւորութիւնը
հաստատոց:

Ճ. ՍԻՄՈՆ

կանչելով աշակերտաց դիմաց լաւ մի ջրով կը լուայ զիրենք : Այս բաւական չըլլար, ուսումնական ժողովի գիտնական անդամները Առաջնորդին ներկայութեանը կ'ուզէն այս գործս քննութեան առնուլ, (վասն զի հասարակութեան մէջ մեծ գրող ու թիւն ինկած էր .) ոգիները կը զայրանան, կիրքերը կը յուզուին հոգաբարձուաց կողմէն, և թէպէտ պատիժ տուող վարժապետին անմեղութեանը դէմ կը մեղանչուի, բայց հոգ չէ, վասն զի կրիւք եղած է այն . և ըստ նոր վարժապետութեան Ս. պատրիարքի, կրիւք մեղանչումը ներելի է : Չերկընէմ վարժապետը կը մերժուի իւր պաշտօնէն, պատճառը մի հարցընէք, հոգաբարձուին յանիւրաւի բարկութիւնը այնպէս ուզեց, ու Առաջնորդը իրաւացի գտաւ զայն : Վարժապետը որքան որ վստահ ու ապահով էր իւր ընթացքին անմեղութեանը, և ուսումնական ժողովին դիմացն ալ կը հաստատէր զայն, ի վերայ այս ամենայնի՝ քանի մի օրէն յետոյ Առաջնորդին բարեսէր միջնորդութեամբը կրկին յանձն առաւ պաշտօնը, խոստանալով որ մէկ մ'ալ աշակերտաց անկարգութեան ու լրբութեան պատիժ չտայ : Եւ այսպէս իւր խղճին ձայնը ոսկիին ձայնին հետ կը փոխէ և իւր ժամացոյցը մէկ ձեռքը, օրացոյցն ալ միւս ձեռքը՝ կըսկի շարունակել իւր գասատութիւնը : Հոգաբարձուն ալ ուրախ կ'ըլլայ որ այս կերպով անըզգամ աշակերտին հօրը խաթրը շահեցաւ, լաւ ու անաչաւ հոգաբարձուի անուն ստացաւ, թէև աշակերտք անոր ընթացքէն դայթակղելով՝ աւելի լրբութեան երես պարզեցին, վասն զի մարմնոյ պատիժները թէև ամենաթեթեւ իսպառ արգիլուած են դպրոցէն :

Ինչպէս ամեն բանի մէջ, նոյնպէս դպրոցի բարեկարգութեան դալով՝ Լւերոպացոց հետեւելու փոյթ մի կը ցուցընեն մերայինք, վասն որոյ մարմնոյ պատիժները արգիլելաւ են դպրոցներէն : Եւ որովհետև իրենց դովելի հետեւողութիւնը կիսկատար է միշտ ամեն բանի մէջ, կամ անուամբ միայն, բայց ՚ի անոնց մոռնական օրինակաց հետեւողութիւնէն, ուստի այս մասին ալ լաւ չեն ըմբռնած թէ որքան որ Լւերոպայիք ծեծն արգիլած են տղոցմէ, այսու ամենայնիւ՝ այս կանոնս ալ ունին, որ աշկերտ մի երբ լրբութեան և անկարգութեան սահմաններէն կ'ելնէ և բարոյական պատիժները օգուտ մը չեն ըներ, միւս տղայոց չար օրինակ և գայթակղութիւն չտալու համար այնպիսի լիբր տղան դպրոցէն կը վճռուեն : Մեր վարժարաններուն մէջէն քանի որ ազգային է, ո՞ր տղուն կրնաս ճամբայ տալ, մանաւանդ եթէ հայրը պատուով ու քիչ մ'ալ հարուստ է : Ես թէ որ դպրատան մէջ մարմնոյ պատիժներու

գրութիւնը ընդունելու ըլլամ, դուցէ ձեր տոջը, սիրելի ընթերցողք, հինգ լուս մարդ մի և վայրենի համարուիմ, սակայն մեր ազգին դպրոցներուն մէջ այս պատիժներու մասին երբեմն բացատրութիւն ըլլալի, կարծեմ բարոյականի և արգի բաղաբակրութեան դէմ մնաս չըլլալէն իլլատ՝ մեծ օգուտ ալ կը գործուի բարեկարգութեան սահմանութեանը : “ Եթէ հարկանես դաւաղանաւ զորգի քո՝ ոչ մեռանի, այլ զանձն նորա փրկես ՚ի մահուանէ ”, կըսէ Սողոմոն իմաստունը :

Մանցեալը յաջորդ խոսով :

Չ Ա Յ Ն

Ժ Գ .

ԱՅՊԱՅԻՆ ԳՐԵՆՆԵՐՈՒ ԿՐԵՆԵՐ ԶԻՄՍ ԳՏԱՐ ԸՆԴՈՒՆՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Կարծեմք թէ մեր մինչև ցարգ ըսածներէն կարող եղանք համոզել մեր ընթերցողները թէ մեր խղճալի ազգը թէև իւր ներկայ լուսաւորութիւնը և քիչ կամ շատ ըրած յառաջագիմութիւնը իւր հեղինակներուն կամ գրողներուն կը պարտի, բայց նա անբացատրելի կերպով բնաւ չէթէ միայն չի ճանաչեր իւր կենդանութեան համար աշխատողները և զանոնք չի խրախուսեր, այլ նաևս զանազան կերպով չի դանդաղի զանոնք վշտացնելու և վճատեցնելու . այո՛, Հայոց Ազգը մինչև այսօր Ազգատէր գրողէս մը չէ ունեցեր, որոյ աշխատութեամբ ինքը խել մը բարիքներ վայելելէն յետոյ իւր կրնակը անոր դարձուցած և զայն վշտացուցած չի լինի :

Մեր ազգին երեւելիները որոնց անխուսափելի պարասկանութիւնն է գրողները վարձատրել զանոնք խրախուսելով՝ և աւելի աշխատուէր ընելով ազգին աւելի օգտակար ընելու համար, մինչև հիմա տեսնուած կամ արժէք մը ունեցած օժանդակութիւն մը ըրած չեն, և իրենց ներկայ կերպարանքնին ամենեկին յոյս չի տար մեզ նոցա վրայ, անանկ որ կարծեմք իրաւունք պիտի ունենանք ըսելու թէ . “ յիմարութիւն է կոյր աչքէն արտատուք ակնկալել ”, և կամ թէ հաւատալ որ, “ այսպիսի պէխերով նոքա հաճի լինին ”, (1)

(1) Առաջին կորգի սպերտիստ մը տխրի լինիմք եթէ ուրանամք թէ մեր ազգը բոլորովն զուրկ է ազգատէր երևելիների, վասն զի կան միշտ թէև հազուադեպ քանի մը անյինք որոնք իրենց կորողութեան համեմատ կրնեն ինչ որ կարելի է իրենց ընել խըրախուսելու համար ազգային գրիչները . և որոնց մէկուն ուրախ եմք ըսելու որ ճաղկը սպաստանած էր :

Տուրքը դասատու կարգելու կամ հանելու ձեռնը հասուցիւնը ունի՝ այն թիւթեամբ թէ նախ Վազարական Դողովին հաւանութիւնը պիտի առնու : Ըստ անոր հաւանութիւնը, քան լիցի : Երկրորդ եթէ Ոսումնական Խորհուրդը չուզեր ճանչնալ Սահմանագրութիւնը, զոնէ կը պարտաւորէր առանց պատճառի չարժիլ : Բնչ է արդեօք դասատուին յանցանքը, անկարող է դասատուութեան : Եթէ է, ինչու ուրեմն մինչև հիմա կը լռէր ՚ի վնաս Հայ մանկոցն՝ անկարող դասատու մը պահելով դպրոցին մէջ, և միայն անատեն զայն հանց երբ իրեն դէմ իրաւացի յօդուած մը հրատարակեց : Եթէ անկարող չէ, հասցա ինչ է պատճառը, որ Ըրշալուսոյ խմբադիրը իբր փոխարէն իրեն դէմ գրուած յօդուածներուն, դասատուն անձնակազմութեամբ հացէն կը զրկէ անխղճաբար : Եթէ արդարև ուրիշ յանցանք մ'ունէր, կրնար բարոյական պատիժ տալ : Ինչ և իցէ եթէ յիշեալ դասատուն պահուութիւն մը ունի, ապա ուրեմն Ոսումնական Խորհուրդը Տաճկերէն դասատուն ալ պէտք է քննէ : Երրորդ անգամ կըրկանք թէ այս դասատուն Կարովպեան դպրոցին հաշիւին ձեռք չուտար, վասն զի այնչափ տեղեակ չէ թուրքերէնին այն մասին մէջ, զոր պարտին ուսանիլ աշակերտք Տաճկաստանի մէջ :

Գ. 2.

Միութիւնը իր շրջ թուոյն մէջ Ծաղիկին պատասխան մը տալու բարեհաճեր է Ոսումնական Խորհուրդին անհոգութեանը դէմ բողբոջած ԸԼԼԼԼԼԼ համար : Ոսումնական Խորհուրդին հոգատարութիւնը կամ անհոգութիւնը եթէ մի միայն դպրոցին տեսուչ մը դանելուն վրայ կը կայանար, Միութիւնը զուցէ իրաւունք ունենար մեզի դէմ, թէև այս վերջին ենթագրութեան մէջ ալ իրաւունք չունենալը պիտի յայտնէր : Ըստին, ենթագրենք թէ յիշեալ Խորհուրդը տեսուչ մը դառնաւ և բերել տալու վրայ ըլլայ : Երբ դպրոցը անայցելու մնալուն պատճառաւ աշակերտք իրարանցումի մէջ կը գտնուին և անչափապէս յուզին, երբ այս վրդովումն ստիպեալ Տաճկերէնի և Հայերէնի դասատուները կը ձգեն կերթան հոնկէ, երբ վարժապետ մը կեր-

թայ և Ոսումնական Խորհուրդին անդամներէն երկուքին դպրոցին անկարգութիւնը կը յայտնէ և « Եկէք մի ճարը նայեցէք » կըսէ, երբ նոյն ինքն Հայերէնի առաջին դասատու Պ. Սարգիս, Պաշտպանեանը անգամ ուրիշ դասատուի մը կը դանդաղեցնէ և կը բողբոջէ նոյն իսկ յիշեալ Խորհուրդը ամբաստանելով, կը հարցնեմք Միութեան թէ այս ամէն անկարգութիւնները ինչ բանի հետևանք են, ոչ ապաքէն անհոգութեան :

Երկրորդ. Կերտպեան վարժարանին պարզակարգութեան օրը այսինքն 6 ամիս առաջ տեսուչ մը դանելու կը խոստանար Ոսումնական Խորհուրդը : կը հարցնենք անկողնապահ Միութեան թէ 6 ամիսուան, կամ աւելի ճիշդ ըսենք, 10 ամիսուան մէջ տեսուչի մը գեռ Իզմիր չգալը ոչ ապաքէն անհոգութեան նշան է :

Երդ Ծաղիկը հրատարակու կը յայտնէ թէ յայտմ մասին Միութեան հետ համաձայն չէ, և ոչ ալ ասոր հետ կրնայ խոստովանիլ յիշեալ Խորհուրդին անհոգ կեցած չըլլալը :

Գ. 2.

Մանիսայէն հետագայ համակը կուզեն մեզ ինդրելով որ հրատարակենք :

Մանիսա. 11 Գեկտեմբեր. 1861

Չմուռնաբնակ Հայոց յայտնի է թէ քաղաքիս Հայ ընտանիքներէն Մարտըվանը օղլին երկու աղբը իբր մարդասպան ամբաստանութեան տակ ինկած՝ դատափետ կը տառապէին բաւական ժամանակէ հետէ : Փասք Չմուռնիոյ իշխան աղաներուն, յիշեալ ամբաստանեալները ալ վրտանդէ ազատեցան և արգարութիւնը յայտնուցաւ : արդ Մանիսայի Հայոց կողմանէ հաճեցէք յայտնել մեր շնորհակալութիւնը յիշեալ աղաներուն, ինչպէս նաև Խալիոյ հիւպատոսարանի թարգման մեծարդոյ Յովհաննէս ազա Միմանեանին, որն որ հոս դալով ազգասիրաբար պաշտպանեց յիշեալ խեղճերուն կեանքը :

Մնամ և այլն. * * *

Տ Ն Օ Ր Ե Ն Ե Ի Խ Մ Բ Ա Գ Ի Բ
 Ը. Հ Ա Յ Կ Ո Ւ Ն Ե Ի Գ. Զ Ի Լ Ի Ն Կ Ի Ո Ւ Ե Ն
 Չ Մ Ի Ի Ռ Ե Լ Ը
 Ի Տ Պ Ա Ը Ն Ի Տ Ե Տ Ե Ը Ն